

Täysistunto

Torstai 13.2.2020 klo 16.00—18.47

6. Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2019

Kertomus K 20/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan aikaa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.13 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos jälleen tarkastusvirastolle hyvin tehdystä kertomuksesta. Tämä raportti on laadukas, hyvin jäsennelty ja perusteellinen. Kuten kertomuksen ensimmäisellä sivulla todetaan, tarkastusvirasto ei havainnut huomauttamista finanssipoliittisen lainsäädännön noudattamisesta. Julkisen talouden suunnitelma vastaa olennaisilta osin lainsäädännön vaatimuksia.

Toisaalta, kuten viraston tehtäviin kuuluukin, kertomuksesta voi lukea sekä mahdollisuuksia että uhkia ja riskejä. Riskianalyysin tekeminen on todella tärkeää ennakointityötä. Tarkastusviraston mukaan hallitusohjelma tuo selkeästi esille muutkin kuin julkisen talouden tilaa koskevat tavoitteet, ja toteaa hyvinvoinnin lisäämisen talouspolitiikan tavoitteeksi. Mielestäni nämä asiat tulisi osata kytkeä paremmin toisiinsa, ja siksi hyvinvointitalouden käsite on tärkeä ottaa perinteisen talousajattelun rinnalle. Hallitusohjelmassa asia on huomioitu, mutta vielä enemmän pitäisi osata laskea hyvinvointi-investointien kohdalla vaihtoehtoiskustannuksia ja kustannusvaikuttavuusanalyysia.

Kertomuksessa todetaan, että julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys on huomioitu tavoittelemalla työllisyyden ja julkisen palvelutuotannon tuottavuuden parantumista. Toteutuessaan nämä tavoitteet vahvistavat julkisen talouden kestävyyttä. Tarkastusvirasto pitää myös hallitusohjelmaa hyvänä lähtökohtana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelulle. Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon menotaso kokonaisuudessaan vastaa tällä hetkellä Euroopan unionin keskitasoa, mutta väestön ikääntyminen aiheuttaa menojen nousupainetta.

Tarkastusvirasto pitää työllisyystavoitteen toteutumista mahdollisena, jos edetään määrätietoisesti. Tärkeä havainto mielestäni oli se, että työllisyyspotentiaalissa on tällä hetkellä suuria eroja eri väestöryhmissä, ja siksi virasto suosittelee kohdennettuja uudistuksia. Esimerkiksi muihin Pohjoismaihin vertailussa suuri työllisyyspotentiaali on korkeimmissa ikäryhmissä. Nyt olisikin korkea aika lisätä arvostusta ikääntyviä työntekijöitä kohtaan, ja parantaa eri tasolla olevien johtajien ikäjohtamisen taitoja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2020 vp

Valitettavan paljon kuulee edelleen puhuttavan siitä, ettei ikääntyneitä työntekijöitä arvosteta, ja se saa ihmisiä miettimään mahdollisimman aikaisin eläkkeelle jäämiseen. Tarkastusvirasto ehdottaa myös, että nyt voisi olla tarpeen tarkastella kokonaisuudessaan ikääntyneitä työntekijöitä koskevia kannustin- ja tukijärjestelmiä sekä koulutus- ja työnhakuneuvontaa.

Myös uhkia on kertomuksessa tuotu hyvin esille, ja niin pitääkin. Esimerkiksi julkisen talouden tulojen ja menojen tasapainon saavuttaminen vuonna 2023 on todella vaativa tavoite, ja aikataulu sille on kireä. Raportin arvion mukaan on olemassa riski, että Suomi ei noudata vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevää osaa vuonna 2020, koska rakenteellinen alijäämä kasvaa sääntöjä suuremmaksi ja menot kasvavat 2020 menosääntöä nopeammin. Tämä mahdollinen poikkeama johtuu tulevaisuusinvestoinneista ja ensi vuoden finanssipolitiikan mitoituksista. Tarkastusvirasto pitääkin hyvänä, että tulevaisuusinvestointiohjelman loppuosan toteutus on kytketty työllisyystavoitteen tarkasteluun. Hallituksen on otettava vakavasti uhkat ja niihin liittyvät riskit, ja löydettävä keinoja niiden välttämiseksi.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa myönteistä palautetta hallitusohjelman uusista linjauksista, esimerkiksi talouspolitiikan tavoitteen asettelu, poikkeusolojen mekanismi kehysäännyksessä ja julkisen talouden tasapainotavoitteen riippuvuussuhdanteista.

Arvoisa puhemies! Tässä oli muutama havainto pikaisen lukemisen jälkeen tästä laajasta ja hyvin tehdystä kertomuksesta. Tarkastusvaliokunnassa tulemme paneutumaan tarkastusviraston havaintoihin ja suosituksiin huolella.

18.17 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! ”Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2019” on hyödyllistä luetavaa. Valtiontalouden tarkastusviraston valvontaan sisältyy finanssipolitiikkaa ohjaavien sääntöjen ja sitovien tavoitteiden asettaminen sekä niiden toteuttamisen arviointi. Valvonta käsittää julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteen noudattamisen sekä siihen liittyvän korjausmekanismin valvonnan sekä EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamisen valvonnan.

Hallituskauden talouspoliittinen tavoitteenasettelu on laaja. Julkiselle taloudelle asetettu tasapainotavoite ei ehkä hallitusohjelman valmistusvaiheessa vaikuttanut kovin epärealistiselta, mutta jo nyt tiedämme, että hallitusohjelma on epärealistinen. Tähän virasto on reagoinut ja kirjannut sen aivan aiheesta termillä ”haasteellinen”. Huolestuttavaa on myös, että raportin mukaan on olemassa riski siitä, että Suomi ei tule noudattamaan vakaussopimuksen ennaltaehkäisevää osaa vuonna 2020. Julkisyhteisön rakenteellista jäämää sekä menojen kehitystä koskeviin vaatimuksiin on syntymässä säännösten kannalta merkittävä poikkeama, mikä vaikuttaa todennäköiseltä. Julkisen talouden suunnitelman mukaan hallituksen pysyvät menolisäykset ovat hallituskaudella etupainotteisia suhteessa siihen, kuinka verotuloja lisäävät veroperustemuutokset kasvattavat tulosarviota. Veroperustemuutosten joukossa on muun muassa parafiinisen dieselin verotuen poistaminen. Tämä tarkoittaa 154 miljoonan euron laskua yrittäjille ja kuluttajille. Kun vielä huomioidaan ensi kesälle ehdotettu 250 miljoonan euron polttoaineveron korotus lisättynä parafiinisen dieselin veronalennuksen poistamisiin, olemmekin jo 400 miljoonan veronkorotuksissa, mistä maanteiden tavaraliikenteelle kohdistuu 140 miljoonan euron kustannukset.

Julkisen talouden suunnitelmassa rahoitusasematavoitteet eivät toteudu valtiovarainministeriön ennusteen mukaan. Valtiovarainministeriön ennuste rakenteellisen alijäämän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2020 vp

osalta on miinus 1,4 prosenttia suhteessa bkt:hen vuonna 2023, ja hallituksen asettama tavoite olisi siis 0 prosenttia vuonna 2023 suhteessa bkt:hen. Ja mielestäni siksi tarkastusviraston huomio ja huomautus siitä, että julkisen talouden suunnitelman tulee perustua realistisiin ennusteisiin, on tärkeä kirjaus. Raportissa todetaan, että hallituksen toimien vaikutus kuntatalouteen on lähes neutraali. Tämä tulee johtamaan siihen, että erityisesti alle 6 000 asukkaan kuntien tilanne tulee lähivuosina dramaattisesti heikkenemään. Tänään kuulumme, kun ministeri Paatero ilmoitti, että kuntien talouteen tulee lisäystä 1,1 miljardia, mutta kuten me tiedämme, niin se on enemmänkin kompensatiota eikä suinkaan uutta rahaa köyhille kunnille. Voidaankin kysyä, onko tämän hallituskauden jälkeen 300 kunnan sijasta maassamme 100 kuntaa. Kertomuksen mukaan 60 000 uuden työpaikan syntyminen on mahdollista vain, jos toimenpiteiden valmistelussa ja toteutuksessa edetään määrätietoisesti. Jokainen voi nyt mielessään pohtia, mitä tämä käytännössä tarkoittaa, varsinkin, kun nyt jo on arvioitu, että pahimmassa tapauksessa työttömyys tulee kasvamaan, lisääntymään. Sen sijaan kertomuksen huomio siitä, että suurin työllisyyttä lisäävä lisääntymispotentiaali on korkeimmissa ikäluokissa, on hyvä ja oikea havainto.

Arvoisa herra puhemies! Tarkastusviraston erilliskertomus on yleisluonteeltaan hyvinkin varoittava ja sisältää monta olettaa — siis mikäli kaikki onnistuu ja kaikki asiat menevät suunnitelmien mukaan, voidaan saavuttaa tavoitteet. Jäljelle jääkin erittäin monta avointa kohtaa ja kysymystä. Nyt näyttää siltä, että hallitus ensin käyttää rahat ja vasta sen jälkeen pohtii, mistä rahat saadaan. Jos talouskasvu ei vastaa hallitusohjelman oletuksia tai hallitus ei saa aikaiseksi työllisyyttä parantavia toimenpiteitä, edessä on hallitusohjelmaan päätyneiden vaalilupauksen syöminen tai vaihtoehtoisesti EU:n budjettisääntöjen rikkominen, mikä jättäisi sitten seuraavalle hallitukselle raskaan savotan. Hallituksen lupaamat kymmenen hyvää jouduttaisiin perumaan ja velkaantumiskehityksen paikkaamiseksi tarvittaisiin lisäksi uusia menoleikkauksia tai veronkorotuksia.

Joka tapauksessa kiitän tätä ansiokasta raporttia ja suosittelenkin hallitukselle, että huolella tutustuu Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomukseen ja ottaa huolet ja huomiot tosissaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.